

Nad probíhajícími „malými“ reformami v oblasti justice a legislativy

eFocus

Porovnáme-li současný stav plánovaných, připravovaných a již projednávaných reforem a klíčové legislativy v oblasti justice s programem, který zde chtěla tato vláda prosadit, musíme konstatovat, že došlo k jeho podstatné redukci a zpoždění u většiny plánovaných reformních kroků. Na tom by nebylo nic až tak překvapujícího, pokud by se jednalo o objektivní důvody, jako jsou například obstrukce při projednávání zákonů v poslanecké sněmovně nebo změnu vládní strategie vyjádřené např. v usnesení vlády nebo v podobném dokumentu. Nic takového se však nestalo, a proto se můžeme pouze domnívat a spekulovat, proč došlo ke „změně kurzu,“ a zda to je z hlediska dalšího směřování a fungování justice jev zcela bezvýznamný či naopak se jedná o zdržení, které se nám v budoucnu může vymstít.

Nejdříve si položíme otázku, jaké zásadní legislativní úkoly musí počkat na příštího ministra spravedlnosti, protože se v tomto volebním období již nestihnou. Rozhodně nebude přijat ani nový trestního řád ani nový občanský soudní řád. S jistou nadsázkou se dá říci, že na oba tyto procesní kodexy nejen justiční praxe, ale i zainteresovaná část laické veřejnosti „toužebně“ čekaly, neboť měly výrazně napomoci zpřehlednění a zjednodušení procesních pravidel a tím i přispět ke zrychlení soudního řízení a zlepšení vymahatelnosti práva v České republice.

Trestní řád byl přitom již počátkem roku 2015 rozepsán tak, že bylo vysoce pravděpodobné jeho předložení do legislativního procesu již v tomto roce. Pospíchalo se s ním i proto, že bylo třeba nově vymezit kompetence státních zástupců, a to logicky tak, aby korespondovaly tehdy současně připravovanému novému zákonu o státním zastupitelství. Až na naprosté výjimky všichni, kdo delší dobu působí v oblasti trestního práva, bez ohledu na to, zda ve sféře aplikační praxe nebo v akademické oblasti, případně v obou současně, potvrdí, že schvalovat nový zákon o státním zastupitelství, aniž by byl současně připraven nový trestní řád, by bylo velkou systémovou chybou a vedlo by to ve svých důsledcích k oprávněně kritizovanému „legislativnímu aktivismu“ (předem by se totiž muselo počítat s rozsáhlou novelou dosavadního trestního řádu a posléze i nového zákona o státním zastupitelství).

Občanský soudní řád měl a mohl být připraven alespoň v takovém stavu rozpracovanosti, aby byla možná odborná debata o jeho principech, systematice, působnosti a základních procesních institutech. Ani zde však nikdo nezná stav jeho rozpracování a v plánu legislativních úkolů na rok 2016 stejně jako nový trestní řád nefiguruje. Dosud neznáme ani tým, který jej má připravovat, byť se o něm v několika svých rozhovorech ministr spravedlnosti Robert Pelikán (neoficiálně) v poslední době zmínil.

Musíme proto počítat s dalšími novelizacemi procesních norem jak v oblasti trestní, tak i civilní, které nebudou a ani nemohou být systémové. Procesní právo bude tedy spíše ještě nepřehlednější a nesourodější, než jak je tomu dnes, což jistě není dobrá zpráva ani pro ty, kteří v této oblasti profesně působí, ani pro laiky, kteří se tak bez pomoci profesionálů již neobejdou.

Velmi nejistý je i osud nového zákona o státním zastupitelství, a to nejen z výše nastíněných důvodů,

ale i proto, že jej předložilo ministerstvo spravedlnosti v podobě, která je bez podstatných změn neprůchodná nejen ve vládě, ale i v parlamentu.

Na straně druhé se snad dočkáme dlouho očekávané, velmi potřebné nové právní úpravy týkající se soudních znalců a soudních tlumočnicků, jejíž postoupení do legislativního procesu se v tomto roce, alespoň podle plánu legislativních prací, očekává.

Pomalou a zdrženlivě se rozběhly i práce související s plánovanou reformou justice (zatím byla předložena do odborné diskuse jedna kapitola týkající se soudců v rozsahu 9 stran), byť se termín věcného záměru příslušného zákona, původně plánovaný na konec roku 2015, posunul na neurčito. Tzv. Bílá kniha justice je doprovázena rozpaky a připomínkami uplatňovanými některými představiteli justice, zejména pokud jde o způsob a intenzitu spolupráce mezi justicí a ministerstvem spravedlnosti, což však lze při dobré vůli obou na reformě zúčastněných aktérů nepochybně časem vyřešit. Chybou by ovšem bylo postupovat nesystémově a soustředit pozornost na dílčí oblasti, aniž by byla předem vyřešena strategie a základní koncepční systémové změny v oblasti justice. Jejich součástí by mělo být i vyjasnění rozdílných stanovisek a názorů na možné zřízení a kompetence Nejvyšší rady soudnictví.

Velmi naléhavým úkolem je v úzké součinnosti s ministerstvem zdravotnictví připravit ještě v tomto roce i novou úpravu zajištění výkonu ochranného léčení, zejména jeho ambulantní formy, u psychiatricky léčených osob, které se dopustily činů jinak trestných, resp. zmenšeně přičetných pachatelů, která by měla být součástí nově nastaveného systému dohledu a péče u osob, jejichž zdravotní stav nese s sebou zvýšené riziko pro život, zdraví a bezpečnost spoluobčanů.

Již v parlamentu je nyní projednáváno několik důležitých novel trestněprávních předpisů, které se bezprostředně svým dopadem týkají zejména trestní justice, jako je např. novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob zavádějící kromě jiného pro právnické osoby možnost zprostit se své trestní odpovědnosti, pokud prokáží, že vynaložily veškeré své úsilí, které na nich lze spravedlivě požadovat, k zabránění vyšetřovaného protiprávního činu.

Dále je to novela trestního zákoníku, kterou se rozšiřuje trestní odpovědnost u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, kdy se za splnění dalších kvalifikovaných podmínek zavádí trestnost přípravy takového jednání. Významné jsou i novely trestního řádu, které zavádějí například efektivnější kontrolu plnění podmínek a omezení uložených obviněnému v rámci některého opatření nahrazujícího vazbu, a to využitím elektronického monitorovacího systému (zde nezbývá než doufat, že se tento systém podaří konečně řádně „vysoutěžit“) nebo rozšiřující pravomoc pověřených orgánů Vojenské policie konat vyšetřování trestných činů spáchaných proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech a/nebo proti vojenským objektům a majetku.

Parlamentní debata nyní probíhá i ohledně zavedení nového institutu dočasného odložení trestního stíhání podezřelého (aktivně uplácení) pro trestné činy korupční povahy, pokud tento slíbil úplatek jen proto, že byl o to požádán, dobrovolně a bez zbytečného odkladu vše oznámil státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a zavázal se ke spolupráci na objasnění předmětného trestného činu. Pokud by pak svůj závazek podezřelý splnil, rozhodl by státní zástupce, že jej stíhat nebude.

Závěrem lze podotknout, že shora zmiňované novelizace jsou sice věcně významné, nikoli však systémově reformní. Na přijetí posledně uvedených si zřejmě budeme muset ještě nějakou chvíli počkat.

prof. JUDr. Helena Válková, CSc.,

poslankyně,
předsedkyně Podvýboru pro justici a soudní samosprávu,
členka Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny

Názor byl publikován v rámci vydání EPRAVO.CZ Digital - únor 2016.

Nové číslo EPRAVO.CZ Digital si můžete stáhnout **ZDARMA na App Store, Google Play a Windows Store**, a to přímo z Vašeho tabletu či chytrého telefonu. Pokud máte již aplikaci staženou, postačí si stáhnout pouze nové vydání. Využít můžete také webový archiv starších čísel na adrese tablet.epravo.cz.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nebezpečný návrh novely zákona aneb Cesta do pekel je dlážděna těmi nejlepšími úmysly.](#)

Actio popularis – dobrý sluha, ale špatný pán

- Třpyt a bída DPP
- Lesk a bída klouzavého mandátu
- GDPR pro samostatné advokáty
- GDPR kontra zásada veřejnosti
- Proboha, nepohrávejme si s myšlenkou na zrušení Senátu – aneb I každý populismus musí mít svou mez.
- Proč máme málo soudců-mužů? Není to diskriminace?
- Zpověď týraného dyslekticko-dysgrafického autisty
- Právo stále bují aneb Právní život
- Glejt pro podpantofelníka
- Léto versus generátor spisů aneb Právní život